

7. *Leontev A. N. Deiatelnost. Soznanye. Lychnost [Tekst] / A. N. Leontev. – М. : Polytyzdat, 1975. – 304 s.*
8. *Malyshevskiy A. V. Kachestvennye modely v teoryi slozhnykh system [Tekst] / A. V. Malyshevskiy. – М. : Nauka. Fyzzmatlyt, 1998. – 528 s.*
9. *Klyny S. K. Vvedeniye v metamatematyku [Tekst] / S. K. Klyny. – М. : Ynostrannaia lyteratura, 1957. – 526 s.*
10. *Hladun V. P. Protsessy formirovaniya novykh znaniy [Tekst] / V. P. Hladun. – Sofya : SD «Pedagogicheskoye», 1994. – 192 s.*
11. *Hlushkov V. M. Osnovy bez bumazhnoi ynformatyky [Tekst] / V. M. Hlushkov. – М. : Nauka, 1982. – 552 s.*
12. *Shatalkyn A. Y. Taksonomyia. Osnovaniya, pryntsypy y pravyla [Tekst] / A. Y. Shatalkyn. – М. : Tovaryshchestvo nauchnykh yzdaniy KMK, 2012. – 600 s.*

УДК 37.013.75

*Людмила Шелестова,
м. Київ*

ГАРМОНІЗАЦІЯ СВІТОСПРІЙНЯТТЯ ТА ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Обоснована необхідність гармонізації мировосприяття старших дошкільників, а також розвитку їх естетических способностей с помощью изобразительного искусства. Раскрыта сущность понятия «эстетические способности», описаны критерии и показатели определения уровня их сформированности. Описаны авторские подходы к отбору необходимого содержания и методам гармонизации представлений о мире и развития эстетических способностей детей старшего дошкольного возраста. Проанализированы результаты формирующего эксперимента, описана динамика изменений в представлениях о мире и в уровне развития эстетических способностей старших дошкольников в контрольных и экспериментальных группах.

Ключевые слова: *познание, мировосприятие, эстетические способности, диагностика, старшие дошкольники, изобразительное искусство.*

The article substantiates the need for harmonization of attitude of the senior preschool children and development of their aesthetic skills by means of art. Also, the author reveals the essence of the concept of «aesthetic capacity», describes the criteria and indicators to measure their level of formation. It describes the author's approaches to the selection of the necessary content and methods of harmonization of the image of the world and the development of the aesthetic abilities of preschool age children. There are analyzed the results of the formative experiment, described the dynamics of change in the perception of the world and in the level of development of the aesthetic abilities of the senior preschool children in the control and experimental groups.

Key words: *knowledge, attitude, aesthetic ability, diagnostics, older preschoolers, visual arts.*

Ідея гармонійно розвиненої особистості не нова в освіті та в культурі в цілому. Проте на початку XXI ст. вона набула нового розвитку, що вимагає переорієнтації освітнього процесу на гармонізацію сприйняття світу дитиною.

Воно є цілісною системою чуттєвого та раціонального процесів, що доповнюють одне одного. Чуттєве пізнання людиною реалізує за допомогою органів чуття. Воно допомагає пізнати ті властивості та зв'язки об'єкта, що доступні безпосередньому спогляданню (зовнішні характеристики). Сутнісні характеристики об'єктів можна пізнати за допомогою інтелекту [8]. Результатом пізнання світу є знання про нього – це картина світу, яку вчені розуміють, як багаторівневу систему уявлень про себе і навколишній світ, власну роль і місце в ньому, часову і просторову послідовність подій, їх причини, значущість, мету тощо [3].

Підґрунтям раціонального пізнання світу людиною є наукове знання, чуттєве пізнання значно забезпечується різними видами мистецтва. Об'єкт науки – це світ (природа, суспільство, людиною, культура) такий, який є. Наука містить об'єктивні знання про дійсність, знання, що можливо перевірити на практиці. Предмет її інтересу передбачає пошук суттєвих властивостей об'єктів та їхніх зв'язків (законів). Предметом інтересу мистецтва є ставлення людини (творця) до світу. Художнє засвоєння дійсності відтворює зв'язок суб'єкта та об'єкта, причому об'єкт часто виступає специфічним дзеркалом суб'єктивних думок, переживань, станів і намірів людини [2].

Наука і мистецтво відрізняються способами відображення: образ науки є раціональним (понятійним, логічним), його зміст – об'єктивний, відповідає дійсності. Художній образ передбачає наявність пізнавальної складової (відтворення реальних об'єктів та умов їх існування). Також він відображає суб'єктивний інтерес (ставлення до реальних об'єктів та умов їх існування). Йому притаманна естетична міра єдності чуттєвого та раціонального, реалістичного та символічного – це чуттєвий образ конкретного явища дійсності [2].

Зважаючи на вищесказане, стає зрозуміло, що освіта, починаючи з дошкільного віку, має забезпечити дитині можливість цілісно пізнавати світ у єдності раціонального та чуттєвого, гармонізувати її світосприйняття. Традиційно у системі навчання дошкільників раціональне пізнання домінує над чуттєвим. Вихователі орієнтуються на виховання дитини «знаючої», що зумовлено однією з цілей освіти – розвитку ерудиції, інтелекту та логічного мислення. Дитина отримує багато інформації, сприйняття якої зводиться до узагальнення, класифікації та упізнання [6]. Тому актуальною є проблема посилення уваги до естетичного пізнання дитиною дійсності, гармонізація раціонального та чуттєвого, наукового та художньо-естетичного.

На розв'язання цього завдання було спрямовано педагогічний експеримент, який було проведено протягом 2014–2016 рр. у ДНЗ № 8 м. Біла Церква Київської області.

Засобом гармонізації світосприйняття дітей старшого дошкільного віку було обрано живопис, оскільки у процесі ознайомлення з творами образотворчого мистецтва у дитини розвиваються не лише навички сприйняття, а й аналізу. Також відбуваються суттєві зміни і в культурно-естетичному розвитку, оскільки дитина привласнює ті загальнокультурні характеристики, які закладено у змісті картин. У неї формуються уявлення про світ (природу, культуру, суспільство, людину), його багатогранність та багатозначність. Дитина починає

виявляти власні емоції стосовно побаченого та вчиться висловлювати особисте ставлення до нього [7; 28]. На думку О. М. Торшилової, інтелектуально-емоційне осмислення сприйнятої інформації у творах образотворчого мистецтва поряд з упізнаванням є символізацією, асоціативним збагаченням, а отже й одухотворенням та самостійним читанням «змісту» як духовного смислу [7; 28].

Окрім гармонізації світосприйняття дитини, образотворче мистецтво є засобом розвитку її естетичних здібностей, структура яких містить такі складники:

- *естетична сприйнятливність* (здатність сприймати об'єкти, спостерігати, вглядатися, бачити в них не лише утилітарне, а й красиве, естетичне);
- *естетичні почуття* (здатність емоційно реагувати на об'єкти пізнання, висловлювати власні почуття стосовно них);
- *естетичні смаки* (здатність висловлювати ставлення, давати оцінку побаченому як результату пережитого в художньому образі);
- *естетичні потреби* (прагнення до створення естетичних творчих продуктів/продукції);
- *естетична діяльність* (створення власних творчих продуктів/продукції) [1].

Відповідно до структури естетичних здібностей науковці [1] також виділяють критерії та показники їх сформованості:

- *здатність до естетичного сприйняття* (адекватність сприйняття особистості тому об'єкту, що сприймається, глибина сприйняття, гармонія інтелектуального та чуттєвого);
- *здатність до емоційного відгуку і вираження почуттів та переживань* (прояв мимовільної емоційної реакції під час сприйняття естетичного у житті та мистецтві – радість, захоплення, милування, обурення, здивування; характер емоційної реакції – тривалість, стійкість, інтенсивність, глибина, щирість, стриманість, виразність; адекватність емоційних реакцій змісту та характеру явищ, що спостерігаються в житті, творах мистецтва; здатність відчувати настрій людей, співпереживати; здатність оцінювати емоційний стан, співвідносити власні переживання із зовнішніми обставинами, нормами поведінки та здатність керувати власними емоціями; зовнішня культура прояву естетичних емоцій та почуттів – міміка, пантоміма, вербальна реакція);
- *прояв естетичного смаку* (здатність оцінювати естетичні явища дійсності та твори мистецтва; здатність обґрунтовувати власну позицію; прояв естетичного смаку в поведінці, зовнішньому вигляді, естетико-предметній діяльності);
- *наявність естетичних інтересів та потреб* (спрямованість пізнання на естетичні предмети та явища дійсності; широта інтересів в галузі мистецтва; прояв позитивного ставлення до оволодіння естетико-предметною діяльністю; зв'язок естетично переживання з потребою в діяльності; прагнення брати участь в художньо-творчій діяльності, розширювати естетичні горизонти);
- *здатність до естетико-предметної творчої діяльності* (прояв художньо-творчих здібностей в естетичній діяльності – швидкість орієнтування, кмітливості, винахідливості, самостійності, оригінальності, ініціативності, уміння планувати власну діяльність).

Експериментальну діяльність було розпочато з діагностики естетичних здібностей старших дошкільників та їхніх уявлень про світ за допомогою певних методів. До експериментального дослідження було залучено дітей старшого дошкільного віку групи «Сонечко» – експериментальна група (ЕГ) та логопедичної групи «Пізнайко» – контрольна група (КГ).

Після закінчення діагностичного етапу експерименту було розпочато апробацію експериментальних матеріалів – системи дидактичних завдань, які покликані гармонізувати уявлення дітей про світ та розвивати їхні естетичні здібності.

Оскільки зміст є найважливішим фактором впливу на розвиток особистості, то значну увагу було приділено цьому питанню. Проектуючи зміст навчання, тобто здійснюючи відбір творів образотворчого мистецтва, ми враховували тематику картин, її доступність старшим дошкільникам та пов'язаність зі життєвим досвідом, відображення у них різних аспектів буття людини, художній стиль картини, яскравість образів, моральну спрямованість її змісту, кількість об'єктів на картині тощо.

Добираючи картини, ми намагалися ознайомити дітей з кращими зразками українського та світового живопису. Так, у процесі експерименту діти ознайомилися з полотнами Володимира Орловського (Україна), Ісаака Левітана (Росія), Ван Гога (Нідерланди), Клода Моне (Франція), Кацусіки Хокусай (Японія) та багатьох інших. Відібрані картини було структуровано за певною тематикою: «Дитинство», «На природі», «Предмети навколо мене» тощо.

У межах кожної теми за допомогою картин було висвітлено різні її аспекти. Так, наприклад, для ознайомлення дітей з красою природи було обрано такі картини: Іван Айвазовський «Вітрильник у морі»; Ейлерт Адельстен Норман «Вид на фьорд»; Анрі Руссо «Тропічний ліс з мавпами»; Іван Шишкін «Болото»; Клод Моне «Біле латаття»; Володимир Орловський «Опівдні»; Нігора Махмудова «Пустеля»; Юлія Попенюк (Кулішенко) «Карпати»; Генадій Литвиненко «Захід сонця у донському степу»; Карл Брандт «Сяйво місяця над зимовим ландшафтом». За допомогою живопису діти дошкільного віку змогли наочно ознайомитися з особливостями різних ландшафтів на нашій планеті.

Загальновідомим положенням у педагогіці є відповідність форм, методів та засобів навчання його змісту. За недостатньої адекватності цих компонентів педагогічного процесу один одному, неможливо забезпечити його ефективність. Зазначене положення стосується процесу естетичного розвитку старших дошкільників та збагачення їхніх уявлень про світ.

Важливим положенням, що застосовувалося у доборі методів та засобів навчання було те, що усвідомленість та осмисленість об'єктивної реальності, раціонально-емоційне осмислення особистістю себе та світу, забезпечує свідоме включення у хід подій, творче ставлення до світу та до власного життя, прийняття відповідальності за нього [4]. Розвиток дитини неможливий без включення її в діяльність [5]. Цікава та різноманітна для неї діяльність допомагає не лише пізнати красиве й викликати захоплення ним, а й ставить дитину в активну позицію – вона бере участь у створенні красивого у власній творчості, поведінці, відносинах з іншими, у житті в цілому. Тому нами розроблено систему творчих завдань, що передбачала урізноманітнення та збагачення практичного досвіду дітей, активізацію пізнавального інтересу до творів мистецтва, розвиток естетичного смаку та здібностей, а також

естетично-емоційної чутливості, здатності захоплюватися, милуватися, дивуватися. Виконуючи пропонувані завдання вони постійно розвивали навички визначення твору мистецтва за описом, розуміння змісту картин та відчуття настрою, сприйняття естетичних аспектів буття й усвідомлення власного емоційно-ціннісного ставлення до творів мистецтва.

Перше проведене заняття з використанням системи творчих завдань показало, що під час заняття панувала особлива незвичайна емоційна атмосфера, яку відчували діти і вихователі. Емоційне задоволення, що отримали діти від виконаної діяльності сприяло збагаченню їх практичного досвіду та надавало сприйманню навколишнього нового відтінку. Побудова заняття у формі зустрічі дитини з творами живопису, цікавими явищами та об'єктами довкілля навчали дітей помічати красу, радіти та дивуватись їй, милуватися, захоплюватися, хвилюватися, виявляти власні почуття.

Якщо на перших етапах діяльності з пропонованою системою завдань діти не могли виділити характерні особливості зображення творів мистецтва, досить примітивно висловлювали міркування, то наприкінці навчального року вони з легкістю визначали навіть незначні деталі, зі задоволенням їх розглядали, фантазували про те, що намальовано на картинах.

У процесі навчально-виховної діяльності було використано такі методи: розповідь вихователя; використання мультимедійних презентацій; розгляд репродукцій картин; використання художнього слова; перегляд відеофільмів; дидактичні ігри; дослідницька та творча діяльність. Організація процесу естетичного розвитку передбачала виділення певних етапів. Застосовуючи вищевикладене та відомі у науці етапи наукового пізнання, ми виділили послідовні етапи діяльності з творами образотворчого мистецтва:

Перший – сприйняття картини, спостереження, споглядання, зчитування емоцій та настрою картини, визначення теми картини;

Другий – висловлення власних емоцій та почуттів щодо зображеного на картині;

Третій – висловлення ставлення до побаченого, співвідношення змісту картини з власним досвідом;

Четвертий – творення власної картини на таку ж тему, застосування власного досвіду у зміст картини;

П'ятий – обговорення дітьми власних картин.

Успіх проведеного заняття значно залежав від створення приємної атмосфери, відповідного музичного та словесного супроводу, захопливих коментарів вихователя. Для цього було використано музичні твори, що асоціативно пов'язані в темою заняття. Малювання під музику за рівнем позитивного впливу на емоції дитини перевищує інші види діяльності. Під час малювання під музику діти ставали зосередженими, захопленими тим видом діяльності, який виконували.

Використання звукових ефектів та музики, відеоматеріалів під час занять сприяло ефективному сприйняттю інформації, оскільки матеріал, що викладався, підкріплювався зоровими образами і сприймався на рівні відчуттів. Навіть складні зв'язки, процеси або явища ставали більш наочними і зрозумілими для дітей. Досвід, отриманий на занятті, діти неодноразово використовували у подальшому.

Під час занять ми не спрямовували художньо-продуктивну діяльність дітей на здобуття технічних умінь та навичок. Роботи дітей були різними у тому випадку, коли не було дидактичного зразка та був відсутнім показ вихователя послідовності зображення. Тоді діти творили, тобто кожен малював те, що хотів. Діяльність дітей, яка не була регламентована часом та вказівками вихователя, дарувала дітям естетичне задоволення і радість.

У межах формувального експерименту було проведено заняття за такими темами: «Дитяча картинна галерея», «Чарівна подорож», «Частинка щастя», «Незвана гостя», «Зоряна ніч», «Дощ», «Гроза», «Веселкові барви», «Світанок», «Хлюпоче синя річка», «Гірські краєвиди», «Подорож пустелею», «Велика хвиля» тощо.

Закінчивши роботу над впровадженням експериментальних матеріалів, було здійснено контрольне діагностичне обстеження для з'ясування динаміки змін у розумінні картини світу та рівні розвитку естетичних здібностей.

З метою обстеження розвитку естетичної сприйнятливості було використано художньо-експресивний тест (автор Л. В. Школяр). Його метою є визначення рівня розвитку емоційної виразності інтерпретацій художніх текстів та емоційності. Дітям було запропоновано розглянути репродукції картин і розповісти (усно) про дітей, зображених на них, а потім відповісти на такі питання: «Про що думають ці діти»? «Які вони за характером»? «Який у них настрій?» В якості художніх текстів було запропоновано такі праці: В. Серов «Дівчинка з персиками», О. Ренуар «Дівчинка, яка читає», В. Серов «Портрет Міки Морозова».

Аналіз результатів діагностики показав, що значно покращилися показники в ЕГ «Сонечко». Зокрема, високий рівень розвитку емоційних уявлень збільшився на 15 %, середній – на 5 %, а низький рівень зменшився на 15 %. У КГ «Пізнайко» високий рівень збільшився на 16 %, середній зменшився на 9 %, а низький рівень зменшився на 7 %. Діти, які мають високий рівень розвитку (30 % експериментальної групи та 16 % контрольної групи) точно вловили настрій, переданий на картині, легко розповідають про характер цих дітей, домислюють подальші їхні дії, висловлюють оригінальні думки про почуття дітей. Середній рівень розвитку емоційних уявлень показали 55 % ЕГ «Сонечко» та 61 % дітей КГ, які визначили думки героїв картини, їхній настрій, проте судження дітей про картини були невпевненими, неповними і нерозгорнутими. 15 % дітей ЕГ та 23 % дітей КГ показали низький рівень розвитку емоційних уявлень. Діти плуталися у визначенні настрою та характеру дітей, а їхні емоційні характеристики були скупими та невизначеними.

Спостереження за емоційною реакцією дітей під час виконання попереднього завдання засвідчує, що відбулися значні зміни в емоційній реакції під час сприйняття картин: 95 % дітей ЕГ та 85 % дітей КГ радість під час сприйняття картин; 30 % дітей ЕГ та 15 % дітей КГ проявляли захоплення; 7 % дітей КГ проявили розчулення. Також у дітей зникло почуття обурення, яке було помітне на констатувальному етапі експерименту.

Характер емоційної реакції дітей був переважно стриманим, щирим та виразним. Порівняно з констатувальним етапом на 20 % зменшилися прояв стриманості у дітей ЕГ «Сонечко», збільшилися прояв щирості на 30 %, виразності на 10 %. У КГ «Пізнайко» прояв стриманості зменшився на 31 %, збільшився прояв щирості на 8 %, прояв виразності на 4 %. Інших показників характеру емоційної реакції виявлено не було.

Емоційна реакція під час сприйняття картин у всіх дітей була адекватною змісту картин. Необхідно відмітити, що емоційна реакція дітей ЕГ «Сонечко» була тривалішою, аніж у дітей КГ «Пізнайко».

У зовнішньому виявленні емоцій у дітей переважала вербальна реакція. Одна дитина ЕГ «Сонечко» використовувала жести для виявлення своїх емоцій, у 20 % дітей ЕГ «Сонечко» можна було спостерігати зміну виразу обличчя. Під час сприймання картин дітьми КГ «Пізнайко» значних змін у зовнішньому виявленні емоцій не відбулося. Лише у двох дітей спостерігалась зміна виразу обличчя.

Для виявлення уявлень про світ кожній дитині індивідуально було запропоновано намалювати світ, яким вона його уявляє. Аналізуючи дитячі малюнки було враховано кількість зображених дитиною об'єктів із різних сфер буття та які об'єкти зображено. У більшості з них спостерігалася певна цілісність, але були і невпорядковані та хаотичні зображення.

Проведена діагностика на контрольному етапі дослідження підтверджує, що 45 % ЕГ «Сонечко» відобразили у своїх малюнках об'єкти з чотирьох основних сфер буття, 40 % дітей – з трьох, а 15 % дітей – з двох. У дітей КГ динаміка змін в уявленнях про світ значно менша (табл. 1).

Аналіз дитячих робіт засвідчив, що у тих, хто на малюнках зображували дві сфери буття, переважає поєднання сфер «Природа» і «Культура», а у тих дітей, які на малюнках зображували три сфери буття, переважає поєднання сфер «Природа», «Культура» та «Суспільство», «Природа», «Культура» та «Людина (власне Я)».

Таблиця 1

Відображення дітьми у малюнках сфер буття

	Експериментальна група «Сонечко»		Контрольна група «Пізнайко»	
	Жовтень	Травень	Жовтень	Травень
Відображують об'єкти з чотирьох сфер буття	10 %	45 %	8 %	8 %
Відображують об'єкти з трьох сфер буття	50 %	40 %	38 %	46 %
Відображують об'єкти з двох сфер буття	40 %	15 %	46 %	38 %
Відображують об'єкти з однієї сфери буття	0	0	8 %	8 %

Спостерігаючи за реакцією дітей на пропозицію намалювати світ, яким вони його уявляють, можна говорити про розвиток у дітей естетичних потреб, прагнення до створення творчих продуктів. Діти виявили позитивну реакцію на виконання завдання, що є свідченням розвинутої у них потреби створювати творчі продукти.

Оцінивши картини, намальовані дітьми, за такими критеріями, як самостійність, оригінальність, уміння спланувати діяльність, можна зробити висновок про здатність дітей до естетичної творчої діяльності. Аналіз результатів оцінювання дитячих малюнків показав, що у дітей спостерігається самостійність при виконанні завдання, оригінальність простежується у 55 % дітей ЕГ «Сонечко» та 38 % дітей КГ «Пізнайко», а 95 % дітей ЕГ та 92 % дітей КГ вміють спланувати власну діяльність.

Узагальнюючи результати діагностики, можна зробити висновок, що високий рівень здатності до створення власних творчих продуктів помітний у 60 % дітей ЕГ «Сонечко» та 38 % дітей КГ «Пізнайко». Ці діти із задоволенням створюють сюжетні та багатофігурні композиції, передають різні особливості образу, використовують широкий спектр кольорів та відтінків, розміщують предмети на аркуші з дотриманням вимог перспективи, вміло використовують знання про колір, форму, лінію.

Так, 35 % дітей ЕГ та 46 % дітей КГ виявили середній рівень розвитку здатності до створення власних творчих продуктів. У малюнках дітей зрідка зустрічаються об'єкти, які не поєднані з темою роботи. Вони використовують спектр кольорів та їх відтінків, але не завжди гармонійно їх поєднують.

У 5 % дітей ЕГ та 16 % КГ було встановлено низький рівень розвитку здатності до створення власних творчих продуктів. Об'єкти, що зображували діти були розрізнені між собою, кольори для відтворення зображення не поєднані за кольоровою гамою. Діти часто відволікались від запропонованої теми роботи та не могли пояснити, що вони зобразили.

Таким чином, результати діагностики дають підставу зробити висновок про те, що показники сформованості у дітей естетичних здібностей покращилися в обох групах. Проте, більш позитивна динаміка змін наявна у дітей ЕГ «Сонечко». Таким чином, система діяльності з використанням експериментального матеріалу є ефективною для формування у дітей естетичних здібностей, розвитку у них естетичного ставлення до навколишнього світу, збагачення власних уявлень про нього.

Використані літературні джерела

1. *Евграфова Н. А., Шепилова Н. А.* Диагностика развития ценности «красота» у детей старшего дошкольного возраста [Электронный ресурс] / Н. А. Евграфова, Н. А. Шепилова // Современные проблемы дошкольного образования. – Режим доступа: <http://www.scienceforum.ru/2014/360/211>. – Загл. с экрана.
2. *Звездкина Э. Ф. и др.* Теория философии [Электронный ресурс] / Э. Ф. Звездкина и др. – М. : СЛОВО ; Эксмо, 2004. – 448 с. – Режим доступа: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Teoria/7.htm>. – Загл. с экрана.
3. *Обухов А.* Исторически обусловленные модификации образа мира [Текст] / А. Обухова // Развитие личности, 2003. – №4. – С. 51–68.
4. *Олексюк В. Р.* Особливості усвідомлення молодшими школярами власного життєвого шляху [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.07 / Вікторія Романівна Олексюк. – Івано-Франківськ : [б. в.], 2009. – 20 с.
5. Психология развития [Текст] : Словарь / ред.-сост. Л. А. Карпенко ; под общ. ред. А. В. Петровского // Психологический лексикон. Энциклопедический словарь в шести томах. – М. : ПЕР СЭ, 2005. – 176 с.
6. *Торшилова Е. М.* Маугли и «Джоконда» [Текст] / Е. М. Торшилова // Цветной мир. – 2008. – № 4. – С. 35–36.
7. *Торшилова Е. М.* Тестирование эстетического и общего развития ребенка: концепция и методики [Текст] / Е. М. Торшилова // Цветной мир. – 2008. – № 1. – С. 24–30.
8. *Яскевич Я. С.* Основы философии [Текст] : учеб. пособие / Я. С. Яскевич, В. С. Вязовкин, Х. С. Гафаров. – 3-е изд. – Минск: Высшая школа, 2009. – 268 с.

Bibliography

1. *Evhrafova N. A., Shepylova N. A.* Dyahnostyka razvytyia tsennosti «krasota» u detei starsheho doskolnoho vozrasta [Elektronnyi resurs] / N. A. Evhrafova, N. A. Shepylova // *Sovremennye problemy doskolnoho obrazovaniya*. – Rezhym dostupa: <http://www.scienceforum.ru/2014/360/211>. – Zahl. s ekrana.
2. *Zvezdkyna E. F. y dr.* Teoriya fylosofyy [Elektronnyi resurs] / E. F. Zvezdkyna y dr. – M. : SLOVO ; Eksmo, 2004. – 448 s. – Rezhym dostupa: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Teoria/7.htm>. – Zahl. s ekrana.
3. *Obukhov A.* Ystorychesky obuslovlennyye modyfykatsyy obraza myra [Tekst] / A. Obukhova // *Razvytye lychnosti*, 2003. – №4. – S. 51–68.
4. *Oleksiuk V. R.* Osoblyvosti usvidomlennia molodshymy shkoliaramy vlasnoho zhyttievoho shliakhu [Tekst] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykhol. nauk: 19.00.07 / Viktoriia Romanivna Oleksiuk. – Ivano-Frankivsk : [b. v.], 2009. – 20 s.
5. *Psykholohyia razvytyia* [Tekst] : Slovar / red.-sost. L. A. Karpenko ; pod obshch. red. A. V. Petrovskoho // *Psykholohycheskyi leksykon. Entsyklopedycheskyi slovar v shesty tomakh*. – M. : PER SE, 2005. – 176 s.
6. *Torshylova E. M.* Mauhly y «Dzhokonda» [Tekst] / E. M. Torshylova // *Tsvetnoi myr*. – 2008. – № 4. – S. 35–36.
7. *Torshylova E. M.* Testyrovanye estetycheskoho y obshcheho razvytyia rebenka: kontseptsyia y metodyky [Tekst] / E. M. Torshylova // *Tsvetnoi myr*. – 2008. – № 1. – S. 24–30.
8. *Yaskevych Ya. S.* Osnovy fylosofyy [Tekst] : ucheb. posobyе / Ya. S. Yaskevych, V. S. Viazovkyn, Kh. S. Hafarov. – 3-e yzd. – Mynsk: Vysshaia shkola, 2009. – 268 s.

УДК 371.26

*Ірина Полющенко,
м. Київ*

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Исследована проблема развития компьютерной грамотности научно-педагогических работников. Определена важность информатизационного обеспечения системы образования. Доказано, что информационная культура научно-педагогического работника должна быть не только показателем общей, но и профессиональной культуры.

Ключевые слова: *компьютерная грамотность, компьютеризация обучения, информатизационное обеспечения системы образования, информационная культура.*